

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. Сковороди

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

Випуск 9

Харків
2016

Агентами біологічного методу боротьби є ентомопатогенні мікроорганізми та віруси. Їх виробництво та випробування можливе тільки за умов масового розведення культур комах (Злотин, 1989).

Одним з небезпечних шкідників лісових насаджень України є сосновий шовкопряд (*Dendrolimus pini* L., Lepidoptera: Lasiocampidae). У зв'язку з вищезазначеним розробка ефективних методів розведення соснового шовкопряда в лабораторних умовах є досить актуальною. Саме вона може стати основою для розмноження його ентомофагів, виробництва ентомопатогенних препаратів, а також для оцінювання ефективності інсектицидів для подальшого їх використання.

Метою нашої роботи була розробка ефективних прийомів оптимізації розведення культури соснового шовкопряда в лабораторних умовах. Робота проводилась на кафедрі зоології з комахами, які було вилучено з природи на стадії яйця.

За результатами проведеного дослідження розроблено методику лабораторного розведення культури соснового шовкопряда. Встановлено, що оптимальною для розведення соснового шовкопряда та отримання позитивних біологічних показників є температура + 23°C.

Оцінка виживання особин соснового шовкопряда на різному кормі показала, що найбільш сприятливим є годування комах на букетах зрізаної хвої.

Вивчення питань оптимальної щільності при утриманні соснового шовкопряда показало, що гусениць у першому-третьому віках потрібно утримувати по десять, у четвертому-п'ятому по три, після п'ятого по одній особині на 10 см³ об'єму.

Встановлено, що підтримка – 14 годинного світлового дня сприяє збільшенню кількості особин, що розвиваються без діапаузи.

Доведено, що при утриманні соснового шовкопряда в лабораторних умовах доцільно проводити оптимізацію культури за допомогою біостимуляторів.

У ході дослідження встановлено позитивну дію на гусениць соснового шовкопряда мають біостимулятори різного механізму дії. Використання препарату СЛІК дозволило підвищити життєздатність біоматеріалу на 6%, преміксу на 3% у порівнянні з контролем.

Череватенко Вікторія

ВОДНО-БОЛОТНИЙ ОРНІТОКОМПЛЕКС РІЧКИ НЕМИШЛЯ (м.ХАРКІВ)

Науковий керівник – к. б. н., доцент А.Б. Чаплигіна

Дослідження проводились протягом 2014-2015 рр. у долині р.Немишля (ліва притока р. Харків) на території м. Харків (Салтівський житловий масив).

У складі водно-болотного орнітокомплексу заплави річки зареєстровано 25 видів, що об'єднані в 11 родин та 6 рядів. Серед них 23 види гніздові пролітні, 2 види – гніздові осілі.

Ряд Лелекоподібні (*Ciconiiformes*). В очеретяно-рогозових заростях по берегах річки гніздиться бугайчик (*Ixobrychus minutus*).

Ряд Гусеподібні (*Anseriformes*) представлений 3 видами. Найбільш чисельним є крижень (*Anas platyrhynchos*), рідше зустрічаються чирянка велика (*Anas querquedula*) та попелух (*Aythya ferina*). Качки гніздяться в очеретяно-рогозових заростях по руслу річки. Крижні перебувають на р.Немишля протягом весняно-літнього і осіннього періоду. На незамерзаючих ділянках зустрічаються і взимку.

Ряд Журавлеподібні (*Gruiformes*). На обстежених ділянках р.Немишля з родини пастушкових (*Rallidae*) чисельні лиска (*Fulica atra*), курочка водяна (*Gallinula*

chloropus), рідше зустрічаються пастушок (*Rallus aquaticus*). На луках гніздиться деркач (*Crex crex*).

Ряд Зозулеподібні (*Cuculiformes*). У заплаві річки чисельна зозуля (*Cuculus canorus*), яка паразитує на очеретянках.

Ряд Ракшеподібні (*Coraciiformes*). В урвистих берегах русла річки гніздиться рибалочка (*Alcedo atthis*).

Ряд Горобцеподібних (*Passeriformes*) представлений 15 видами: ластівка берегова (*Riparia riparia*), плиска біла (*Motacilla alba*), плиска жовта (*Motacilla flava*), плиска жовтоголова (*Motacilla citriola*), кобилочка солов'їна (*Locustella luscinioides*), кобилочка річкова (*Locustella fluviatilis*), очеретянка лучна (*Acrocephalus schoenobaenus*), очеретянка чагарникова (*Acrocephalus palustris*), очеретянка ставкова (*Acrocephalus scirpaceus*), очеретянка велика (*Acrocephalus arundinaceus*), трав'янка лучна (*Saxicola rubetra*), синьошийка (*Luscinia svecica*), синиця вусата (*Panurus biarmicus*), ремез (*Remis pendulinus*), вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus*). Синиця вусата із родини Суторових (*Paradoxornithidae*) – осілий птах. В осінньо-зимовий період зустрічається в очеретяно-рогозових заростях заплави річки.

У складі водно-болотного орнітокомплексу заплави р.Немишля представлено 4 рідкісних види, серед яких 1 вид занесений до Європейського Червоного списку (деркач), 3 види – до Червоного списку Харківської області (бугайчик, рибалочка, синиця вусата).

Чернова Анна

ОСОБЛИВОСТІ ГНІЗДУВАННЯ ЛАСТІВКИ МІСЬКОЇ (*Delichon urbica* L.) В УРБОЛАНДШАФТІ

Науковий керівник – к.б.н., доцент А.Б. Чаплигіна

Використання біологічних індикаторів для оцінки стану середовища або окремих його компонентів є актуальною проблемою сучасності. Представники родини ластівкових є найбільш поширеними й чисельними видами птахів на території України. Будучи комахоїдними, ці птахи можуть слугувати індикаторами екологічного стану навколишнього середовища, оскільки чутливо реагують на антропогенний вплив.

Метою роботи є вивчення особливостей гніздування ластівки міської на території мікрорайону “Мобіль” смт. Пісочин.

Матеріали зібрані у весняно-літній період 2015 року на території з багатоповерховою забудовою мікрорайону “Мобіль” смт. Пісочин (Харківський район). На 10 будинках знайдено 98 гнізд.

На території мікрорайону “Мобіль” смт Пісочин гнізда ластівки міської мали поодинокі (6 будинків) та колоніальні (4 будинки) розташування. Гнізда знаходилися на висоті 2-8 поверхів. Понад 60% гнізд (n=98) були побудовані на 5-7 поверхах (5 – 26.9%, 6 – 20.9%, 7 – 14.9%). На 2 поверсі – 4.5%, 3 – 7.5%, 4 – 16.4%, 8 – 8.9%.

Усі досліджені гнізда ластівки міської розташовувалися зовні будівель, під досить широкими навісами: під карнізами, на балконах. Форма гнізд різноманітна і залежала від архітектури місця, де розміщувалося зліплене гніздо, частково від кількості та взаємного розміщення площин, до яких воно прикріплювалося. Більшість гнізд мали форму напівкулі або чверть кулі.

При розміщенні гнізд на будівлях птахи використовували північну 47.8% (n=98), рідше східну 25.4%, південну (13.4%) і західну (13.4%) експозицію. Остання може залежати від напрямку розташування будівлі, наявності водоймищ, тощо. Переважання гнізд ластівки міської на стінах будівель північного спрямування у мікрорайоні смт.